

– Редакция почтата –

Биллээхтэри үйэтитэр үлэ барыаба

"Холбос" биир улахан кыылы иитэр фермата эстибитин кэннэ бу айылба биир кэрэ мунуга иччитэхсийэн турбута. Үлэ бөбөнү үлэлээбит, государствоба сымнафас көмүһү туттарар туһугар ыарахан, күлүмэх үлэбэ сылдьан доруобуйалара айгыраан эрдэ олохтон барбыт дьоннор умнууга барбыттарын Марха оскуолатын эдэр кыраайы үөрэтээччилэрэ "Биллээх" диэн бырайыагынан үлэлээн ферма историйатын биллэр, чөлүгэр түһэрдилэр. Аны бырайыак иккис түһүмүбү: Биллээхтэри үйэтити үлэтэ барыаба. Төрүт Биллээх олохтообо Семенов Сергей Васильевич "Биллээх" сылгы базатын тэринэн эрэр. Дьонун дьыэтин таһааран тутта. Манна кииннэн Биллээхтэри үйэтитэр мемориальной өйдөбүннүктэр туруохтара. Бу үлэбэ араас кэмгэ Биллээххэ олохтоо дьоннор аймактарын, сыдыаннарын көмөлөрө наада. Син элбэх матырыйаал хомулунна, онно эбии ахтыылар, хаартыскалар наадалар.

олорбут, үлэлээбит дьоннор тустарынан эбии матырыйаал хомууу, мемориальной өйдөбүннүгү туруоруу, ахтан-санаан ааһыы, эдэр көлүөнэлэргэ эбэлэрэ, эһэлэрэ олохтоо, үлэлээбит сирдэрин көрдөрүү, хайдах олохтооттарын, үлэлээбиттэрин билиһиннэрини.

Бу айылба маанылаах мунугун иккис тыыннаахха наада. Сезоннай турбааза, лаабыры тэрийэн оҕо, дьон-сэргэ доруобуйатын тупсарар сир гынаахха. Биллээххэ оҕолору илдьэ хаста да бара сылдыбытылар. Сырдык бабайы, наһаа да үчүгэй дойду дииллэр этэ, эчи салгына ырааһын, көстүүтэ үчүгэйн. Бу маньык үчүгэй дойду умнууга хаалыа, бырабыллыа суохтаах. Биллээхтэри уонна Биллээбэ үйэтитэр үлэ барыахтаах. Бу үлэ ыччаты патриотическай тыынна иитиитэ улахан оруолаах.

ТИТОВА М.Н.,
музей сэбиэдиссэйэ,
СӨ үөрэтирин туйгуна,
РФ үөрэтирин бочуоттаах үлэһитэ,
үөрэтирин бочуоттаах бэтэрээнэ.

О порядке ознакомления и выдачи амбулаторных карт (медицинской карты амбулаторного больного)

В связи с поступающими вопросами в адрес администрации ГБУ РС (Я) "Нюрбинская ЦРБ" по поводу выдачи амбулаторных карт на руки пациентам, даем разъяснение по существу вопроса.

В соответствии с нормативными документами: Федеральным законом Российской Федерации от 21.11.2011 № 323-ФЗ "Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации" ст.4 "Основные принципы охраны здоровья", ст. 13 "Соблюдение врачебной тайны", ст. 22 "Информация о состоянии здоровья", ст. 54 "Права несовершеннолетних в сфере охраны здоровья"; Федеральным законом Российской Федерации от 27.07.2006 № 152-ФЗ "О персональных данных" (с изменениями и дополнениями); Письмом Минздравсоцразвития Российской Федерации от 04.04.2005 № 734/МЗ-14 "О порядке хранения амбулаторной карты" не выдается на руки пациенту или его законному представителю.

Выдача амбулаторной карты на руки законному представителю возможна в исключительных случаях при его направлении лечащим врачом поликлиники на консультацию или на лечение по решению врачебной комиссии учреждения здравоохранения в другую медицинскую организацию. Законный представитель имеет право обратиться к лечащему врачу, либо к заведующему отделением, либо к председателю врачебной комиссии с письменным заявлением для предоставления в течение 7 рабочих дней копии медицинской документации или выписки из амбулаторной карты для обследования и лечения по имеющемуся заболеванию в другой медицинской организации. Хранение амбулаторной карты вне медицинского учреждения, в котором она была оформлена, недопустимо.

ПАВЛОВА Н.Н.,
заместитель главного врача по ОМР.

Махтанабит

Кэргэним, аҕабыт, эһэбит, убайыт, таайыт **Руслан Иванович ИВАНОВУ** сүтэрбит ыар, кутурбанныах күннэрибитигэр күүскөмө, өйбүл-тирэх буолбут дьонно - социальной харалта управлениетын салайааччыта Уларова Анна Михайловна уонна үлэһиттэригэр, ОАО "Виллюавтодор", "Родничок" детсад кэлэтииптэригэр, лесопуунна бииргэ үлэһити сылдыбыт табаарыстарыгар, чуолаан Афанасий Дмитриевка, күтүөппүтүгэр Павел Семеновка, убайгар Александр Гаврильевич Семеновка, сыбааттарбытыгар, табаарыстар-

бытыгар, Иванова Марта Дмитриевна, Васильева Светлана Афанасьевна, Руслан Иванович эмтэнэригэр өйбүл-көмө буолбут Иванова Мария Петровна, Осипова Анна Михайловна, Иудин Виктор Семеновичка, чугас аймактарбытыгар барыгытыгар барба махталбытын тиэрдэбит.

Күн сиригэр баар бары үтүнү, кэрэни, доруобуйаны, ситиһини, дьоллоох олоҕу баҕарабыт!

Кэргэнэ, оҕолоро, сизэнэрэ, балта, быраата.

– Нэһиликтэр спартакиадалара –

Кыайыылаахтар – хаңгаластар

Хаңгала нэһилиэгин хамаандата, Нурба куоратын 6:2, Дьиикимдэни 8:0, Күндээдэни 7:1 ахсааннарын эрэллээхтик кыайталаан быйылгы спартакиада чемпионнарын буоллулар.

2-с миэстэбэ Нурба куората, 3-с миэстэбэ Күндээдэ нэһилиэгэ табыстылар.

Бу күрэхтэһиигэ хамаанда састаабыгар үстүү оҕо кириэр оонньоһон сытыы кириилэри көрдөрдүлэр. Манньк күрэхтэһиилэргэ элбэхтик кытыннахтарына оонньоуу маастарыстыбалара, техникалар урдүү.

Кыайыылаах хамаандаларга оройуоннаагы спортотдел салайааччыта Горбатов А.В. грамоталары, мэтээллэри үөрүүлэх быһыыга-майгыга туттартаата. Кыайыылаах хамаандалар оҕолорун грамоталарын, мэтээллэрин Семенов А.В. дириэктэрдээх

Маардаабы ДЮСШ кэлэктиибэ спонсордаабытыгар махталбытын биллэрэбит.

Ааспыт 2014 сылга спорт уонтан тахса көрүнгэр ытыллыбыт нэһиликтэр спартакиадаларыгар Хаңгала нэһилиэгэ иккис бөлөххө эрэллээхтик 1 миэстэбэ тахсан 50 тыһыынчалаах араас спортивтарынан наһараадаланна. Быйылгы дьыллаабы спартакиада кыайыылааҕар 100 тыһ. солк. бириэмийэ олохтомут. Онор оройун бары нэһиликтэрин ытылла турар спартакиадаба көхтөөхтүк кыттаргытыгар ынырабыт.

Василий ИВАНОВ,
күрэхтэһии кылаабынай судьуйата,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин физическай культуураба уонна спорка туйгуна.

Такси "Ураанхай"

работает с 7 ч. утра до 12 ч. ночи, в выходные круглосуточно, выполняет рейсы в близлежащие наслега, а также ежедневные междугородние рейсы Нюрба-Якутск, Нюрба-Мирный и обратно. 2-21-11, 8-914-100-00-97, 8-924-171-26-22, 8-968-153-19-97.

– Реклама –

Продаю

1996 с., үчүгэй туруктаах, лебедкалах УАЗ-тент, Логосол М-7 мини-пилорама. 8-914-268-11-03, 8-914-234-98-55. Дрова-швырок (сырые), выдается квитанция. 8-914-229-19-14. А/м УАЗ-фургон 2007 г.в., в хорошем состоянии, музыка, багажник, двойные стекла по кругу, карбюратор, шторы, цена 200 тыс. руб., обмен не предлагать. 4-36-54, 8-961-869-91-16. А/м RAV4 2002 г.в., цвет серый, объем 1,8, передний привод, ПТС оригинал, аукционный бал 4, 1 хозяйка, в РС(Я) с 2012 г., зимой не эксплуатировалась, заморожена, пробег при покупке 52 тыс. км., сейчас 59 тыс. км., цена 600 тыс. руб., небольшой торг, обмен не предлагать. 8-914-101-65-00. Новые 2 серые плотные шторы с рисунком розы (ш. 2,66, дл. 2,83), новые 2 коричневые плотные шторы с рисунком "Золотистый колос" (ш. 2,46, дл. 4,76), коричневое б/у покрывало с оборками (ш. 2,65, дл. 2,20), длинный жен. плащ из нат. кожи для перевозовца. 8-914-286-36-63. Антоновка Крахмальнайыгар өрүс үрдүгү турар уһаайбаны кытта (1500 кв.м.) холлобоһо буппүт дьизэ (69,9 кв.м.) бииргэ турар гарахтаах атыыланар. Сьаната 500 тыһ. солк. 8-962-731-51-68.

8 уонна 12 саастаах быйыл саас төрүүр үчүгэй туруктаах уулаах бизлэри атылыбын. Сьаната 75 тыһ. солк., хас биридиртэ. 2-52-67, 8-914-298-17-27.

Участок под гараж по ул.Кузакова около котельной "Повет". 8-914-100-94-78.

Үчүгэй протектордаах Gorgiant Off-Road 235/75 R15 УАЗ көлүөһэтэ. Дискэтэ, хаамырата барыта сабыс-сага. 8-914-232-49-26, 8-964-429-18-54.

Продаю или обменяю на меньше а/м Suzuki Escudo 1998 г.в. 8-964-422-39-39, **можно ватсап.**

Суһаллык бу күннэргэ сылгы этин биир атабы кэлин өттүн атылыбын. Ыйааһына 20 кг., 1 кг. - 350 солк. Атыыланарга тизэтин. 3-14-28.

"Дружба" эрбии сыбаа 1 шт. - 150 солк., ГАЗ-53 массына сана көлүөһэтэ 1 шт. 8-914-107-83-06.

А/м Тойота Суксид 2006 г.в., объем 1,5 л., цвет синий, кожаные чехлы, ДВД, сигналка А9, багажник, состояние хорошее, за 340 тыс. руб., торг. 8-914-261-97-21 (смс).

Усадьбу 15 соток в с.Антоновка, мкр.

Тиис онотторуон баҕалаахтарга

Кулун тутар 10 күнүттэн стоматология кабинета социальной (чэпчэки сыанаба) уһулар тиис протезин онгорорун саҕалыыр. Ону таһынан металло-керамической тиистэри онгорор.

Биһиги аадырысыт: Нурба к., Ворошилов ул. 19 №-рэ. Телефоннар: 2-44-52, 8-914-101-94-12.

Лэппириэн. **Обращаться: с.Антоновка, ул.Антоновская №1, 8-914-222-02-03.**

Сана тутулубут 3 этээстээх таас дьизэбэ Манчаары №3/2, №3/3 иккис этээскэ үстүү хостоох квартиралар атыыланалар. 8-914-270-93-99.

Картофель красный олекминский, 50 руб/кг, сертификат от 1 т., доставка. 8-967-911-39-86.

Земельный участок в Убаяне 10 соток, с отоплением, дорого. 8-914-285-90-68.

Убайаанга улахан уһаайбалаах чааһынай дьизэ, ц/о холбоһон сеп, декумённэрэ атыыга бэлэм. 8-914-285-66-96.

Убайаанга оһобунан оттулар чааһынай дьизэ, оскуола, д/сад, остановка, маҕаһыын чугас. 8-914-279-51-61.

Окорочка 15 кг - 2700 руб. **Обращаться: ул.Ст.Васильева №77а, магазин "Автозапчасти", телефон 2-44-77.**

Земельный участок 9 соток, в собственности, ровный, сухой, чистый, огорожен, на границе Вертолетки к стороне Нурбы, рядом с лицеем, строится д/сад, рядом проходит теплотрасса. 8-914-230-86-26.

Пароочиститель Квазар пр-во Италия. 8-914-300-59-04.

Месячные кролики и мясо кролика. 8-914-102-59-76.

Недостроенный дом 9х7 с земельным участком 15 соток в местности Крахмал (Антоновка) на берегу реки. Местность сухая, ровная, документы готовы к продаже, все в собственности, цена 600 тыс. руб., варианты автообмена. 8-914-226-50-07.

Куплю

Роспуск или прицеп для Беларусь. 2-03-33, 8-914-229-17-89.

Сдаю

Услуги гостиницы посуточно, имеется гараж, рядом медцентр, оплата умеренная. 33-45-78, 8-914-294-70-22, 8-914-274-83-45.

Сдаю место в теплом гараже, посуточно и ежемесячно. 8-914-103-33-95, 2-47-58.

Разное

Нашедших пластиковый подкрылок от снегохода "Каюр" красного цвета от ипподрома до гранильного завода прошу вернуть за вознаграждение. 8-914-255-97-00, 8-924-868-47-47.

Скину игры XBOX 360 (фрибут) на ваш хард или флешку по 200 руб. за 1 игру (FIFA 15, NHL 14, PES 15, GTA V и т.д. около 130 игр). 8-914-826-56-50.

Принимаю заказы от компании Гербалайф по 35% скидке. 8-924-173-73-69 (Ватсап).

Беру заказ на стройматериалы, на обрезные доски, брус, полубрус. 8-914-286-07-23, 8-914-274-87-47, 8-914-101-79-17, 2-49-29.

Услуги

Работа перфоратора (септик, ямы под туалет) выезд в наслега. 8-914-293-21-23.

Распилка мяса и услуга перевозки мяса туда-обратно, клиентам выдается бесплатный чистый мешок для упаковки. ул.Ст.Васильева №11, 8-914-299-69-57.

Принимаю заказы на качественное изготовление евровагонки, наличников, плинтуса из сосновой доски. Все по прошлогодним ценам. 8-914-229-89-71, 8-914-234-59-76.

Реставрация шуб. 8-914-220-34-54.

Дьизэ проегаар наадалаах ферма проегын, фундамент проектарын суоттааннаабын биэрэбин. 8-914-285-93-07.

Доставка угля с Кирова 10 т. - 15 000 руб. 8-914-294-80-49.

Ритуальные услуги, венки, гробы, кресты, памятники из гранита по городским ценам с доставкой. 2-48-81, 8-914-112-56-84.

"Нурба куорат" МТ баһылытын солбуулааччытыгар Ким Леонид Семеновичка, Нурба оройуонун Бас билии кэмитетин испэсэлиинигэр Ким Надежда Семеновна, ийэлэригэр, бары чугас дьонугар, Эдьигээн бөһүөлөгүн олохтооҕо

КИМ Петр Семенович соһумардык олохтон барбытынан диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.

"Нурба куорат" МТ дьаһалтата, "Нурба куорат" муниципальный тэрилтин "Куорат хаһаайыстыбатын дьаһайар сулууста" муниципальной бюджетнай тэрилтэтэ, дьаһалта профкома, "Нурба куорат" сэбиэтин бэтэрээннэрэ.

Убаастыыр эдьигэитигэр Константинова Татьяна Гаврильевна, кини дьизэ кэргэнигэр тапталлаах уола, бырааттара, убайдара, Нурбаттан төрүттээх Эдьигээн олохтооҕо

КИМ Петр Семенович соһучу хомолтолоохтук олохтон туораабыт ыар күнүгэр диринг кутурбаммытын биллэрэбит, аһыгытын тэтигэ үлэстэбит.

Нурбаттан Иннокентьевтар, Андреевтар, Дьоккусайтан, Дьиикимдэтэн бары Федотовтар, Нурбаттан Константинов.

Кэлиэгэбитигэр Афанасьева Октябрина Валерьевна, кини дьизэ кэргэнигэр тапталлаах аҕата, эһэлэрэ

АЛЕКСЕЕВ Валерий Иванович уһун ыарахан ыарыттан олохтон өлөн туораабытынан диринг кутурбаммытын биллэрэбит.

"Кооператор" кэлэктиибэ.

Сүлэтээби "Кооператор" маҕаһыын кэлэктиибэ, маҕаһыын үлэһитэ Октябрина Валерьевна дьизэ кэргэнтэригэр аҕалара, эһэлэрэ

АЛЕКСЕЕВ Валерий Иванович ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан хомолтобутун холбуубут. Сүлэ маҕаһынын кэлэктиибэ.

Кылаабынай редактор
Дорофеева Л.К.

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна массабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 19.03.2012 с. регистрацияламмыта.

ПИ № ТУ 14-0240

Издатель:
Саха республикатын "Нурба удуһун "Нурба" ("Огни Нюрбы") хаһыаттара" Автономнай тэрилтэ

Редакция, издатель, типография аадырыһа:
Нурба к.
Ленин ул., 37.
Хаһыат сэрдэбэ,
субуотага тахсар.

Телефоннар:

Редактор-директор - 2-33-32.
Компьютернай отдел - 2-32-65.

e-mail: redakcia06@mail.ru,

Индекс: 54880

Тираж 1670.

Сьаната - 20 солк.

Хаһыат бэчээккэ

бэриллэр графига 16 ч.

Бэрилинэ 16 ч.

10.03.2015 с.

ХАЬИАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАЬИАТА

НЬУРБА

12+

2014 сыл
Кулун тугар
11 күнэ
Сэрэдэ
19 №
(11356)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Ньорбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

– Промышленность –

Кировтаабы чох тэрилтэтигэр

"Кировтаабы чох разреза" МУП гендириэктэрэ Валентин Никифоров кэпсириинэн, 18 тыһ. тонна чох атыыламмыт. "ОДьКХ" ГУП бу сылга 10900 тонна чоу атыылаһарга илии баттаспыт.

Буддьүөт тэрилтэлэригэр Маардаабы техникум уонна ветуправление билингитэ тиэндэрдэрин быта иликтэр, - диер Валентин Михайлович. - Быйылгы кээ-мэйбит өссө чуолкайдана илик да буоллар, 20 тыһ. тонна чоу атыылыырга былааннабыт. 29 үлэһит баар. Олун-һутаабы хамнаһы биэрээри олорубут, ОДьКХ уонна атын тэрилтэлэр төлөстөхтөрүнэ, нолуоктарга кыра ис-тээхпитин сабыахпыт.

Муниципальной суоллары көрүүгэ-истиигэ тиэндэ-ргэ кыайан, Марха унуордаабы суоллары ылыыбыт. Ман-на дочернэй тэрилтэбит "Кировстрой" тэрилтэ үлэлиир. Атын тиэндэрдэргэ эмиэ кытыахпыт. Чуукаар, Хорула, Ньурбаачаан суолларыгар уонна Куоначчаан үрүбэр пон-тон түһэрэллэригэр бэлэмниир үлэлэр ытыллыахтаа-хтар.

Чохпут атыыланара аҕыйах буолан, тиэхиньикэни сангардыбакка олорубут. Былырын арай 1 погрузчик ылбышпыт. 2005 с. оҕоһуллубут улахан буддьозербыт гидротрансформаторын вала тостубутун, Саҥа дьыл кэнниттэн Нерюнгрига бытан онготторбуппут. Син-биер арыыта сагаммакка турар, ол иһин иккиһин көтү-рэн эрэбит. Онон улахан кыһалбаланан олорубут. Атын да тиэхиньикэлэрбит эргэрэн эрэллэр. Күһүн хостообут чохпуттан 5 тыһ. тонна эрэ үөһэ таһаарылыбыта. Ол тыраахтырбыт үлэлээн үрүт арагатын арыйдабына, чоу хостоон онтон биэриэхпит диэн суоттанан олорубуппут. Дьингэ, биер тыраахтыры манаан олорон, улууһу хааччы-йар уустуктардаах. Онон хайаан даҕаны иккис тиэхиньикэ ылылыннабына сатаныһы.

2016 сылтан Киров чоугар ананан оҕоһуллан, Ньур-баа улахан кварталнай хочуолунайдар үлэбэ кириэх-тээхтэр. Чох атыыланар кээмэйэ улааттабына, син-биер тиэхиньикэ наада буолар. Бэйэбит билингни турукпутунан хайдах да ылар кыахпыт суох. 100 % улуус тэрилтэтэ буоларбытынан, манна көмө наада.

Геннадий АНТОНОВ.

– Литература сыла –

Ахтан-санаан аастыбыт

Мэнгэдьэк нэһилиэгин библиотекара Егорова Анто-нина Марковна тэрийитинэн литератураны таптааччы-лар, улуу суруйааччыларбытыгар сүгүрүйэччилэр үөрэн-көтөн туран, Арасыйыаҕа литература сыла бил-лэриллибитинэн, нэһилиэкпитигэр литература сылын астыбыт.

Бу киһэ "Утум" кырдыбаастар түмсүүлэрин эбэлэрэ, "Төлөн" инбэлииттэр түмсүүлэрэ, оскуола учууталлара уонна үөрэнээччилэрэ, "Түөлбэ" КЭК, ОДьКХ үлэһиттэ-рэ, "Саһарба" ыччаттара бэртээхэй тэрээһингэ кытын-нылар.

Улуу убайдарбытын - Алампаһы, Былатыан Ойуунс-кайы ахтан-санаан аастыбыт. "Түөлбэ" КЭК үлэһиттэрэ Алампа "Төрөөбүт дойду" хоһоонун аахтылар, тапталлаа-бар аанабыт ырыатын ыллаан иһитиннэрдилэр, драмат-тан быһа тардан оонньоотулар. Оскуола учууталларын монтажтара, слайдалара Былатыан олобун көрдөрдө.

Буйонун, күн сиригэр 28 эрэ сыл олордор даҕаны, ли-тератураба, оҕо литературатыгар өлбөт-сүппэт суолу хаалларбыт Тимофей Сметанины кэриэстэтибит. "Куоскалар уонна саһыл" үгэтин кылаас үөрэнээччитэ Петрова Лилия аахпытын ытыс тыаһынан көрүстүбүт. Норуокка биллэр Ольга Иванова матыбыгар "Манчаа-ры Баһылай" ырыатын Марианна Данилова бэлэхтээтэ. "Утум" эбэлэрэ нэһилиэк олохтоохторун уонна Ньурба поэттарын хоһооннорун аахпыттара олус кэрэхсэннэ. Аҕа саастаах эбэ, сэрйи кэмин оҕото Иванова Христина Николаевна "Сэрий оҕолоро" хоһоону долгутуулаахтык аахта. Блоктарын "Ньурба вальса" ырыанан түмүктээти-лэр.

Петр Тобуруокап оҕолорго аналлаах хоһооннорун эдэркээн ыал ийэлэрэ оҕо буолан тахсан аахпыттара со-нун көстүү буолла. ОДьКХ маастара Иванов Алексей Николаевич "Санаа" хоһоону ааҕан, ситэрэн биэрдэ. Петр Тобуруокап хоһооннорун мелодистар сөбүлээн, киһи ааҕан сиппэттик, ырыа гынан көтүттүлэр. Олортон биери, "Мутукча сыта" ырыаны Алена Иванова толордо.

Түмүккэ, саамай аҕа саастаах уус-уран айымньыны, чуолаан хоһоону таптааччыга Христина Николаевна кэлэн көхтөөхтүк кытыбытын иһин, Антонина Марков-на Иван Яковлевич Танхаров аатынан "Түөлбэ" КЭК аахтытан сэмэй бэлэби туттарда. Бары кытыбыт дьону-гар-сэргэтигэр махталын эттэ.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэнгэдьэк.

– Үөрэҕири –

Бастакы өрөспүүбүлүкэтээби "Мойокуун аабылары"

Ньурбатаабы оҕо научнай-техническэй айымньытын киинин 25 сыллаах үбүлүүһүн чэрчитинэн олунһу 4 к. Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатыгар "Мойокуун аабылары" I өрөспүүбүлүкэтээби педагогическай аабылар ытылыннылар.

Бу тэрээһин энтузиаст-педагог, маастар-педагог, РФ уопсай үөрэхтээ-һинин Бочуоттаах үлэһитэ, СӨ үөрэ-ҕириитин туйгуна, "Саха-Азия оҕолоро" Фонд стипендиата, "Көмүс уруок" өрөспүүбүлүкэтээби Грант хаһаайы-на, Ньурба улууһун норуот педагогика-тыгар ассоциациятын бэрэссэдээ-тэлэ А. С. Мойкунов сырдык аатыгар ананна.

Айылбаттан айдарыылаах, дэгит-тэр талааннаах педагог, этнопедагог, иитээччи, личноһы техническэй өтү-нэн сайыннарыыга, техническэй айымньыга бырагыраамалар циклла-рын - "Илии түппай" (оскуола инни-нээби саастаах оҕолорго), "Мин бэ-йэм" (1-4 кыл.), "Баҕа санаам" (5-8 кыл.), "Идэлэни" (9-11 кыл.) аапта-ра, мелодист, музыкант, хоһоонһут, уруһуйдьут, тарбаҕар талааннаах маастар олобун, үлэтин-хамнаһын көрдөрөр слайдалар көһүннүлэр. Кө-рүдүөргэ кини норуот педагогика-тыгар айымньылаах үлэтин кэрэһэлиир быыстапка турда.

Өрөспүүбүлүкэтээби "Мойокуун аабылары" Валентина Сухаринова сахалыы алгыстаах тойугунан саҕа-ланнылар. А.С. Мойкунов-Мойокуун Индеев айылҕаба тапталын хойуйбут хоһооннорун I №-дээх оскуола оҕо-лоро аахтылар. "Оҕо саас" ырыаны бу оскуола үөрэнээччитэ Нестерович Миша толордо. Аркадий Спиридоно-вич кэргэнэ, улууска биллэр общест-венница Евдокия Ивановна, кыргыт-тара, педагогическай династия сал-ҕааччылары, Ньурба I №-дээх орто оскуолатын саха тылыгар уонна наци-ональнай культуураба учуутала Августи-на Аркадьевна, Нөмүгү орто оскуола-тын химияба, биологияба учуутала Иванна Аркадьевна аабылар кыт-тыылаахтарын эбэрдэлээтилэр. Евдо-кия Ивановна тапталлаах кэргэнигэр анабыт "Эн суоххуна, мин - чуумпу кытылбын, бүппэт ардахпын..." диэн курсу тыллардаах хоһоонун долгуйа аахта.

Хангалас, Нам, Бүлүү бөлөх улуус-тарыттан педагогическай аабылар кыттыылаахтара - эбии үөрэхтээһин педагогтара, технология, черчение, уруһуй учууталлара, норуот маастар-дара - уопсайа 95 дакылааты көмүс-кээтилэр. Барыта бизс секция - "Удьуор үөрэбэ", "Иити кыһата", "Байанай уонна айылҕа үөрэбэ", "Чөл олох", "Уол оҕо - көлүөнэ төрүтэ" - үлэлээтэ. Эскпертнэй Сэбизкэ СӨ үөрэҕиригэ министриэтибэтин өрөспүүбүлүкэтээби киинин иитэр-үөрэтэр үлэбэ специалиһа М.А. Говорова, норуот педагогикатын Ассоциа-циятын бэрэссэдээтэлэ Т.Ф. Федорова, улуустаабы үөрэх управлениетын начаалынньыгын иитэр үлэбэ солб. А.С. Ермолаева, норуот маастара А.П. Давыдов, лицей технологияба преподавател И.Н. Иванов уо.д.а. кириди-лэр.

Бастын дакылааттаахтар, үс баста-кы миэстэни ылбыттар наҕараадала-ры, аабылар анал бэлиэлэрин тутту-лар. Бастакы миэстэни секциялары-нан ылбылар: "Иити кыһата" - Васи-льева В.Н. ("Кэскил" детсаад), "Удьуор үөрэбэ" - Егорова А.В. (Ис-кусство оскуолаты), "Байанай уонна айылҕа үөрэбэ" - Жданов Л.А. (I-Ха-нгалас оск.), "Чөл олох" - Захарова

А.А. (техлицей), "Уол оҕо - көлүөнэ төрүтэ" - Кириллин М.С. (Сунтаар, эбии үөрэхтээһин киинэ).

Мойкуновтар дьэи кэргэттэрэ бэ-йэлэрин бириэстэрин - өгнөөх прин-теры Ньурбатаабы оҕо научнай-тех-ническэй киинин Дьиикимдэтээби филиалын преподавателигэр Павлов Владимир Никандровичка туттарды-лар. Киин анал бириэстэрин Назаро-ва Анна Ефимовна (Хоро с., Үөһээ-Бүлүү), Оҕону эбии үөрэхтиир киин "Калейдоскоп" телестудиятын сала-йааччыта Федорова Элен Евгеньевна ыллылар.

А.С. Мойкунов аатынан педагогич-ескай аабылар ытыллыахтарыттан, Аркадий Спиридонович 2001 с. саҕалаан олохтон барыар дьэри үлэ-лээн ааспыт тэрилтэтин, оҕо научнай-техническэй киинин кэлэктибэ, ба-ры дакылааттары мунһан, хомуурун-һуктары онорор. Бу аабылар 2012, 2013 с.с. - улуус, 2014 с. - регион, от-тон быйыл 2015 с. - өрөспүүбүлүкэ та-һымьгар табыстылар.

Оҕо-ыччат техническэй дьобурун сайыннарыыга төһүү буолар өрөспүү-бүлүкэтээби "Мойокуун аабылары" сыл аайы ытыллыахтара.

Раиса НИКИФОРОВА.

– Сонуннар –

Кыыл Уолугар анаммыт быыстапка

Аар саарга аатырбыт оһуокайдыт, тойуксут, ССРС суруйааччыларын Союһун чилиэнэ, саха норуотун төрүт үгүкүүлэрин айааччы, толорооччу Сергей Зверев-Кыыл Уола быйыл 115 үбүлүүдээх сыла. Манан сибээстээн Кыыл Уолун аатынан Сунтаардаабы холбоһуктаах түмэл быыстапката Ньурбаба Духуобунас киинигэр тэри-линнэ.

Сахалар киэн туттар киһибит Сер-гей Зверев-Кыыл Уола үрдүк аатын үйэтитэр Сунтаардаабы холбоһуктаах түмэл көһө сылдыар быыстапкатын Ньурба оройуонугар кулун тутар 15 күнүгэр дьэри ыалдыттыыр.

Быйыл саҥа үлэбэ кирибит олон-хо уонна Духуобунас киинигэр ман-нык сүдү киһиэхэ аноммыт быыстапка кэлиитэ улахан оруулааһын бэлиэ-тээн эттилэр. Маннык көһө сылдыар быыстапкалар үтүө үгэскэ кубулуйан, олохтоохтор өрөспүүбүлүкэбит хайа баҕарар муннугуттан кэлбит араас экспонаттары көрөр кыахтаныахтара.

Бастакы сахалыы уруу алгыһа

Соторутаабыта Ньурба куоракка арыллыбыт Духуобунас киинигэр

дьоллорун холбуур эдэр уоллаах кыыска алгыс ингэри сирээ-туома аан маҕнайгытын ыгытылына. Анал сиргэ сахалыы үтүө үгэһинэн аал уоту айах тутан, алгыс ингэринэн, бу дьэи маннык үрдүк суолталаах үлэни саҕа-лыырыгар олук уурааччыларынан Ай-селина, Алексей Федоровтар буоллу-лар.

Күнэй АНТОНОВА.

Үлэ хаамыытын билсэ

Бу күннэргэ өрөспүүбүлүкэтээби ОДьКХ салалтата Бүлүү бөлөх оро-йуоннарыгар үлэлээтэ. Биер күн үлэ-лиир бөлөх Ньурба улууһугар ОДьКХ эйгэтигэр туох үлэ барарын көрдө, кыстык туругун, сүрүн кыһалбалар баалларын билсэтэ. Маны таһынан, сырыы түмүгүнэн ОДьКХ министриэ-ристибэтин Ньурбатаабы салаатын балансыгар баар эргэрбит техниканы баланстан устуу, үп, хамнас сааһылаа-һына курдук суолталаах боппуруоста-ры быһаардылар.

Өрөспүүбүлүкэтээби ОДьКХ испэ-сэлиэстэрэ Ньурба оройуонугар ула-хан болбомто уурулларын эттилэр. Араас инвестпрограмманан тутулар коммунальнай хаһаайыстыба эби-ийэктэригэр быйылгы дьылга күүс-тээх үбүлээһин барбытын бэлиэтэ-тилэр.

Түмүккэ, салалта Ньурбатаабы коммунальнай хаһаайыстыба үлэһит-тэригэр үчүгэй көрдөрүүлээх үлэни эрэйэрин эттэ.

Роман САВВИНОВ,
"Саха" НВК, Ньурба филиала.

Александр Андреевич Конишев 1914 сыллааха Омскай уобалас, Тевризскэй оройуонугар Иванов Мыс диэн дэриэбинэҕэ быстар дыдаангы дьэ кэргэнгэ төрөөбүтэ. Төрөппүттэрэ эрд өлөннөр төрөөбүт ыйын-күнүн билбэт этэ. Дэриэбинэ дьонноро кэпсиппэтэр, санга төрөөбүт оолору барыларын таңара дьэтин үлэһиттэрэ сүрэхтииллэрэ үһү эрээри, ол таңара дьэлиэргэр баһаар буолан, бары докумуоннар уокка былдыаммыттар. Онон кини төрөөбүт ыйын уонна күнүн ким да билбэккэ хаалбыт. Үрдүтүн 1914 сыллаах төрүүх дэнэ сылдыбыт.

Кыра Сашаны бастаан аймактара көрөн-хараһан кини ымыттар. Бэйэтин-бэйэтэ көрүнэн улаатан, онуоха эбии Улуу Октябрскэй революция кыайан, эдэр кини сэбиэскэй былаас аҕалы кыһамнытын кини-хара буолан, ситэн-сирдэйдэн тахсыбыта. Тьа сиригэр холкуостар тэриллибиттэрэ. Кини тулааһа оҕо быһыытынан, холкуоска холбуура да суох буоллар, холкуоска үлэлэһэн көлөһүн күнүгэр дохот аахсан ылар буолбута.

Александр Андреевич Конишев 27 сааһа туолар сылыгар Аҕа дойду алдархайдаах сэриитэ саҕаламмыта. Кинини Кыһыл Аармыйа кэккэтигэр сулуспаҕа ыһырыттар. Онно ыһырыллан тийэн 1 Украинскэй фронт 22 мотострелковай биригээдэтигэр бастаан рядовойнан, онтон сотору кэмнэн сержанынан сулуспалаабыта, саңа кэлбит саллааттары иитээчи уонна алын сүһүөх командира буолбута. Ол

сылдыан кыра да, улахан да кыргыһылары этэнгэ ааһыталаабыта. Кини сулуспалыыр чааһа Днепр өрүскэ тийэн кэлбиттэрэ. Өрүһү туораан ньиэмэстэр бөбөрүтүмүт биэрэктэрин ыларга сорул турбута. Онуоха эбии күһүн буолан уу тымныйан туруурга эмиэ мэйһи үөскөспүтэ. Ити 1943 сэл алтынны 3 күнэ этэ. Ньиэмэстэр туох да бокуойа суох ыталлара. Буулдылара дохсон ардах түһэрини ыйылыыра. Ол да буоллар бирикээһи толорон биһиги чаастарбыт элбэх сиринэн туораабыттар.

Онук туоруу сылдыан Конишев ханас илиитигэр улахан кыһамнык бааһырыта. Бааһырыт сержаны санитардар биэрэктэн буланнар госпитальга ыһыттар. Кини илиитигэр элбэх операцияны ааспыта. Госпитальтан госпитальга ыһытаннар илиитин эмтии сатаабыттар эрээри, ол барыта үчүгэйдик кыаллыбата. Онон 1944 сэл алтынны 3 күнүгэр араанны буолбутунан сибээстэн, 2 группалаах инбэлиит онгорбуттара уонна дойдутугар ыһыттар. Кини бэйэтэ билинэринэн, икки-

– Кыайыы 70 сыла – Уоттаах сэри актыбынай кыттыылааҕа

нин төрөөбүт күнүнэн 1943 сэл алтынны ый 3 күнүн билинэрэ. Кини тостубут илиитин улахан кыһамнык харыйыбат курдук этэрэ. Ити айылаах ытыалааһынна, ардах курдук бокуойа суох түһэр буулдыаҕа хайдах тыннаах орду-бутун бэйэтэ да сөбөрө.

Инбэлиит буолан сэрииттэн босхоломмут 1944 сылыгар кэргэнинэн Александра Петровна-лын Саха сиригэр кэлбиттэрэ. Саха сиригэр араас үлэлэргэ үлэлэһэн барбыта. Онук үс сылтан ордук кэмнэ атын-атын тэрилтэлэргэ үлэлээбитэ. Онтон 1948 сылтан ыла ЛБУП (Ленское Басейновое Управление пароходства) Ньурбатааҕы техучаастарга үлэҕэ киирбитэ. Бу тэрилтэҕэ үлэҕэ киирэн сүүрбэ сыл таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Кини үлэтигэр үтүө суобастаахтык, үрдүк эппиэтинэстээхтик үлэлирин иһин старшина дуоһунаһын интэрииттэрэ.

Уу суолун үлэһиттэрэ Бүлүү, Марха өрүстэрин көрөллөрө. Бу өрүстэргэ икки араас кыраасканан кырааскаламмыт уу суолун бэлиэлэрин туруораллара. Ол бэлиэлэри тутуһан парохолдар сылдыллар. Өссө уу аһара түһэн чычааһыгар кэмтигэр өрүс поруктарыгар бакеннары түһэрииллэрэ. Онук үлэлэр сааскытан саҕалаан сайыны быһа ытылаллара. Оттон кыһын устата уу суолун бэлиэлэрин, бакеннары, сайын сылдыр тылары онгостоллор. Уу суолун бэлиэлэрэ Лена өрүскэ тийэ онгоһуллалара. Бу үлэлэр Александр Конишева суох толорулабыттар. Ол иһин кини уу

суолун Ньурбатааҕы учаастагын биер бастыҥ үлэһиттэрин ахсааныгар 20 сыл тухары сылдыбыта.

1975 сыллааха ыам ыйын 9 күнүгэр, немецкэй-фашистскэй халабырдыттары Улуу Кыайыы 30 сылын өрөгөйдөөхтүк бэлиэтээбиттэрэ. Ол улахан бырааһынныкка Коммунистскэй баартыйа Уобаластааҕы Кэмитиэтин, Саха АССР Верховнай Сэбиэтин Президиумун уонна Саха АССР Министирдэрин Сэбиэтин Махтал суруктара Конишев Александр Андреевичка туттарыллыбыта. Ол Махтал сурукка этиллэр: "Мы высоко ценим Ваши заслуги перед Родиной. Вы, как и миллионы советских людей, выполняя свой воинский долг, храбро сражались на фронтах Великой Отечественной войны. В послевоенные годы, будучи инвалидом войны, активно включились в восстановление народного хозяйства страны и в строительство светлого здания коммунизма, ради которого проливали кровь". Дьэ итинник, дойдутун туһугар ким туох үтүөлээҕэ-өнгөлөөбө ханан да умнуллубат буолара. Ол чаҕылхай туоһунан бу сурук ис хоһоону буолар.

Быяннаах Ньурба сиригэр Александр Андреевич кэргэнинэн Александр Петровна-лы 12 оҕон төрөтөн улатыннартаабыттар. Оҕолор бары улаатан, кини-хара буолан ийэлээх-аҕаларын көмүс уйаларыттан көһүттэрэ, бэйэлэрэ ыал аҕалара-ийэлэрэ буолбуттара. Билигин ити оҕолортон алтара бааллар. Ол иһигэр икки уолаттара ыал бу-

лан оҕолонон-урууланан бу Ньурба куоратыгар олоһоллор. Александр Андреевич Конишев баара буоллар 23 сиэннээх, 5 хос сиэннээх буолуо этэ.

Кини 1969 сыллааха, сэрииттэн ылбыт бааһа бэргээн, кыайан үлэлиэ суох курдук буолан үлэтигэр уурайан, биэнсийэҕэ тахсыбыта. Төһө да Александр Андреевич сүүрүн үлэтигэр уурайан, үлэтэ суох дьэиэ сатаан олоһобото. Кини ханнык баҕарар үлэҕэ аһара дьобурдааба. Онон дьэитин тэрилин барытын бэйэтэ онгостуммута, атах таһаһын аһара үчүгэйдик уларара. Атын араас үлэлэри даһаны толоруура. Онтон уолаттара арыый улаатаннар ыарыһах аҕаларыгар күүс-көмө буолбуттара. Аҕаларыттан үөрэнэн уолаттар ханнык баҕарар үлэни үчүгэйдик, хаачыстыбалаахтык толорор буолбуттара. Онон ыал да буолан баран ханнык да үлэттэн толлубакка, бэйэлэрин олохторун онгостубутунан барыттар.

Алдархайдаах Аҕа дойду сэриитин биер актыбынай кыттыылааҕа, үлэҕэ-хамнаска үрдүк эппиэтинэстээхтик үлэлээбит, элбэх оҕолоох ыал эрэллээх аҕата Александр Андреевич Конишев 1980 сэл тохсунньу 18 күнүгэр ыарахан ыарыы кэнниттэн сүрээ тэппэт буолбута.

Ийэ дойдутун эрэллээхтик көмүскээбитин иһин сержант Конишев Александр Андреевич ССРС Верховнай Сэбиэтин Бйааһынан "Аҕа дойду сэриитин 2-с истиэйэннээх уорданынан" уонна элбэх мэтээллэринэн наҕараадалааммыта.

Василий СЕМЕНОВ,
"Бочуот Знага",
"Партийнай килбээн"
урдьаннар уонна
элбэх мэтээллэр кавалердара,
Ньурба оройуонун
Бочуоттаах олохтооҕо.

Форумга СӨ экэниэмикэҕэ министрэ Максимов В.И., СӨ региональной энэргэтикэҕэ хамыһыһытын сыана политикатын судаарыстыбаннай кэмитиэтин управлениетин салайааччыта Матвеева С.С., СӨ баайга-дуолга, сиргэ сыһыаннаһыларга министир I солбуйааччыта Местников С.В., СӨ архитектура уонна тутуу комплексын министирин солбуйааччыта Керемьясов М.Н., СӨ үп министирин солбуйааччы Осипова Т.М., СӨ айылҕа харыстабылын министирин солб. Сивцев Я.С., СӨ олох-дьаһах коммуналнай хаһаайыстыба уонна энэргэтикэ министиритибэттин отделын Департаментын салайааччыта Лазарев А.В., СӨ суол хаһаайыстыбатын уонна транспорту министиритибэттин Департаментын салайааччыта Потапов А.К., СӨ үпкэ-малга, сиргэ сыһыаннаһыларга министиритибэттин Департаментын салайааччытын солб. Ефремова И.И., Ньурба оройуонун дьаһалтатын баһылыга Попов Б.Н., улуус баһылыгын I солбуйааччыта Васильев И.А., куорат дьаһалтатын баһылыга Иннокентьев А.М. кыттыны ылыллар.

Улууска Урбаан сылын, I форуму аһыга "Биисинэс-инкубатор" салайааччыта Михайлова Н.М. кириити тыл эттэ. 2014 сэл түмүгүнэн Сүлэтээҕи "Силис" бааһынай хаһаайыстыба салайааччытыгар В.П.Филипповаҕа улуус баһылыгын дьобус уонна орто урбаан эйгэтигэр 100 тыһ. солк. суумалаах Грантын, "Биисинэс-инкубатор" резиденэ, түүлээх таңаһы тигиитэ сыабын салайааччытыгар Федорова Е.И. Бочуотунай грамотаны, "100 бастыҥ таһаар" номинана "Биисинэс-инкубатор" резиденэ "Цветочный рай" Л.И.Даниловаҕа диплому, СӨ экэниэмикэҕэ министирэ Максимов В.И. "Сити-Центр" Атыы киинин салайааччыта А.А.Федороваҕа Бочуотунай грамотаны үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттардылар. Ньурба улуунун дьаһалтатын баһылыга Попов Б.Н. форум кыттыылаахтара көхтөөхтүк кытталларыгар ыһырд.

СӨ экэниэмикэҕэ министирэ

– Дьобус биисинэс –

Урбаан сылыгар бастакы форум

Кулун тутар 5 күнүгэр "Биисинэс-инкубатор" киинигэр Ньурба оройуонугар Урбаан сылын аһыга аналлаах Ньурба урбаанынан дьарыктанааччыларыгар I Форум буола.

Максимов В.И. урбаанга сыһыаннаах сокуон, чуолан, өрөспүүбүлүкэ ытар нолуокка-түһээнгэ уларыйылары, үөрэтии механизмын сиһилии билсэллэригэр ыһырд. Салгы:

- Урбаан сылыгар урбаанынан дьарыктанааччылары олохтоох биисинэһи, фонданы кэнэртэргэ эбии көүлүүтүн үлэлэргэ барыахтара. Олохтоох дьаһалтаны кытары сөбүлэһи үлэтин ытан, эригийэннээҕи инвестиционнай-экономическэй Форуму муус устар 4 күнүгэр ытарга былаан-ныбыт. СӨ Бырабытыластыбата табыгастаах нолуок бэлиитикэтин киллэрэр, кирэдьиити ылыны судургуттар сылтан уо.д.а. урбаанга сыһыаннаах боппууостарга экономическэй форуму ытарга былааннаан бөлөх тэрилиннэ. Бырабытыластыба бэрэссэдээтэлин I солбуйааччыта Мариничев П.А. салайааччылаах бөлөххө СӨ бастакы президентэ Николаев М.Е., министиритибэлэр, ведомстволар салайааччылары, урбаан дьыалатын боломуочунайа киирэллэр. Маны таһынан, "Сахатранснефтегаз", "АЛРОСА", ЯТЭК уо.д.а.

бөдөн хампааньалар, Бүлүү бөлөх улуустарыгар үлэһит тэрилтэлэр бу форумга кыттыны ылаахтара. Форум 4 блокка араасан үлэлиэ: "Инвестиция и экономика" - СӨ экономикаҕа министирэ Максимов В.И., "Предпринимательство малого бизнеса" - СӨ Урбаан министирэ Кормилицина Е.И., "Инфраструктура строительства" - СӨ транспорту уонна суол хаһаайыстыбатыгар министиритибэ Департаментын салайааччыта Потапов А.К., "Сельское хозяйство" - тыа хаһаайыстыбатын министирэ Артемьев А.И. салайахтара. Глобальной боппууостары, СӨ урбааны, дьобус биисинэһи сайыннарыыга сыһыаннаах форум ытыллар былааннар. Форумга урбааны сайыннарыыга, урбаанга сыһыаннаах кэпсэтии барыа. Эһиги өттүгүттэн көхтөөх кыттыны ыларгытыгар, чопчу этиллэри киллэрэргитигэр ыһырабыт.

СӨ үпкэ министирин солбуйааччы Осипова Т.М.:

- СӨ экономикаҕа бигэ туруктаах буоларыгар "Урбааны сайыннарар сылтан", "Тыа сирин сайыннарыыга" судаарыстыбаннай

быраграммалары үбүлээһинин сыл саҕаланьыта ылыллыбытын, онунан хаалар. Бу икки программа үбүлээһинин үрдэтигэр үлэ ытыллар. Урбааны өйүүргэ бүгүнгү күнгэ 289 мөл. солк. бигэргэтилиннэ. Саңа үбүлээһин боппууоһа, нолуокка чэпчэтиилэр киирэллэринэн сибээстэн, этилибит үпкэ эбии 380 мөл. солк. көрүллэрин былааннаыбыт. Тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар, Арктическай улуустар экономикаларын таһымнара бигэ туруктаах буоларын туһугар үлэ барар. Производствоны сайыннарыыга уонна социальнай өнгөнү онгорооччуларга урбааны өйүүр аналлаах инвестиционнай заем 5 сылтан ордук кэмгэ, "Центробанк" биэрэр үбүттэн намтыа суохтаар. Быйыл сыл саҕаланьыта 81 мөл. солк. бигэргэтиллибит буоллабына, кэнэбэс 200 мөл. солк. тийэ улаатыннарарга былааннаыбыт. Бу куһаҕана суох сыһынара. Маны таһынан тыа хаһаайыстыбатынан, онгон таһаарынан дьарыктанааччыларга 1 мөл. солк. суумалаах микрозаем бэриллэр. Т/х саңа дьарыктанааччы фермердэргэ, дьэиэ кэргэ-

нинэн тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанааччыларга үгүөрү үбүлээһин буолара күүтүллэр.

Салгыы туһааннаах салайааччыларга боппууостар бэрилиннилэр. Чуолан, саңа тэриллэн үлэлэн эрэр чааһынай оҕо саадын үлэтигэр сыһыаннаах, улуустары УПО салайааччыта Степанов В.Н. потребошество судаарыстыба өттүттэн өйөбүл суоһар тохтоото. "Силис" б/х салайааччыта Филиппова В.П. 2013 с. тутарбыт үттэрин харчытын ылбакка олоһоллорун туруоруота. 70-80 сылларга тутуллубут хотон бырайыага сөп түбэспэтин, бырайыагы уларьытыга этии киллэрдэ. I киилэ үт 30 солкуобай буолбутун т/х дьарыктанааччылар биһирээһин биллэрдэ. "Ураанхай" такси сулуспатын салайааччыта Александров Л.Н. сөмөлүт сыаната ыараханьан нэһилиэнньэ 90% такси өнгөтүнэн туһанарын, пассажирдары таһар таксистар субсидиянан туһамматтарын, чэпчэтиилээх кирэдьиит көрүллэригэр туруоруота. Маар нэһилиэгиттэн эдэр урбаанньыт, "Айан" чайной хаһаайкаты Попова И.Ю. сиргэ сыһыаннаах боппууоһу биэрдэ. "Мария" рынок салайааччыта Петрова Э.С. саңа тутуллан үлэҕэ кириэтиитэх "Мария" рынок киинтэн иттиитин, электроэнергияҕа сыһыаннаах боппууостары биэрдэ. Манна сыһыаннаах эппиэти улуус дьаһалтатын баһылыга Попов Б.Н., куорат дьаһалтатын баһылыга Иннокентьев А.М. биэрдилэр.

Форум түмүгүнэн резолюция ылылынна.

Күн иккис аңарыгар СӨ мобилнай офийттан СӨ урбаанынан дьарыктанааччылары өйүүр Киин юрист-консультана Павлова Е.В., СӨ урбаанынан дьарыктанааччыларын өйүүр субсидия отделеын кыл. специализи Корякина М.В., СӨ дьобус урбааны сайыннарар Фонда бэрэстэбитэлэ Чикачев А.И. Ньурба оройуонун урбаанынан дьарыктанааччылар ыйытыктарыгар хоруйдаатылар, сүбэ-соргу биэрдилэр, семинар ытыллар.

Антонина СЕМЕНОВА.

– А.Ф. Алексеев аатынан Чуукаар орто оскуолата 100 сыллаах үбүлүйүн көрсө –

Кубалаах начаалынай оскуолатыгар оскуола аһылларыгар уон үс оҕо үөрэммитэ архыып докумуоннарыттан биллэр. Ол саҕана олох ыарахан буолан, саха дьоно икки хос батталга олохтубута. Улуу Октябрьскай Социалистическай революция дарбаана сыбахтаах саха балаҕаныгар тийэ кэлбитэ. 1920 сылтан сэбиэскэй былаас олохтоммута. Сир түнтэитиң саҕаламмыта. 1922 сыллааха саас бандыыттар Кубалааха тийэ кэлэн оскуола олохсуйбуттар. Ол кэмнэ, оскуола сабыллан, Төкөөнөҕө көһөн ыал дьиэтигэр үөрэтэ сылдыбыттар. "Бандыыттар оскуола сарайын сүгэнэн тобулута охсон чуолдан онгорон, сааларын быктаран кыһыллары кэтэхэллэр", - диир Алексеев Федот Иванович-Сөөдүөт кэпсирэ. Дьон кыра табаар, табах сыһыгар кучуйа сатаабыттарын хас да киһи ону ылан баран куотан хаалбыт түгүннэрэ эмиз баар эбит. Улахан үнсүү суох буолан аҕыһаа киһини тутан хаайа сылдьан баран ыталаабыттар. Бандыыттар кэнниги Ньурба диэки кирибиттэр. Ол кэмнэ оскуола салгыы үлэлэн барбыт.

Ыаллар алааһынан тарҕаһан олодор кэмнэрэ да буоллар, оҕону хомуйан булгуччулаах үөрэхтээһин саҕаламмыт. "Кубалаах ырааба бэрт, оҕобут кыра" диир элбэх ыал оҕотун үөрэттэрэртэн аккаастыгар эбит. Онно барытыгар учууталлар бэйэлэрэ сүүрэр эбиттэр. Андайбыттан, Өгөддьөттөн тийэ кэлэн үөрэнэр буолбуттар. Учууталлар кулаактааһынга, дьиэни хотонтон араарыыга, ыраас олох иһин, кырдыаҕастары үөрэхтээһингэ күүскэ үлэтиллэрэ. Ити үөнэ ааттаммыт оскуола сэбиэдиһсэйдэрэ, учууталлара саамай ыарахан, уустук кэмнэ үлэлэн ааспыттара. Чуукаартан бэйэлэрин солбуйар ыччаттары иитэн-үөрэтэн таһаарыттар.

1929 сыллааха комсомольскай ячейка тэриллибитэ. Ол сыл С.М. Буденнай аатынан пионерскай дружина тэриллэн уонча пионер I Маайга форма кэпэн, кыһыл былаактаах, горн, барабаан ныргирзинэн оскуола сэбиэдиһсэйдэ Серафим Евгеньевич Винокуров тэрийбит маннайгы парадьгар кыттыыны ылбыттар. Ити сайын "Кыһыл рабочий" артыал тэриллибит. 1930 сыллааха таһара дьиэтин кириэһин сууларбыттар. Дьон түмсэр сирэ гыммыттар. Серафим Евгеньевич дэгиттэр талааннаах, чабылхай учуутал этэ диир ахталлара. Бэйэтэ гитараҕа, балалайка оонньуур, ыллыыр эбит. Аһара үчүгөйдик гриммээн соторосуоту спектакль, кэнсиэртэрийэрэ, дакылаат ааҕара үһү. Оннооҕор оҕолору гимнастикаҕа эрчийэр эбит. 1930 сыллааха Андайбыкка, Өгөддьөҕө туһунан начаалынай оскуолалар аһыллаллар.

Итинтэн ыла балыксан сайдыы саҕаланар. Бастагы киинэ көстөр. Нардом (кулууп) аһыллар. Бурдук быһар "Самоскид", бурдук сынньар малатыылка кэллэр. Дьон сөбүү-махтайы бөҕө буолар. Илии үлэтэ арыый чэпчиир. Оҕо үөрэххэ, сырдыкка тардыһыта күүһүрэр. Кубалаахтан

Үөрэбирии сайдыыта

Ньурбаны кытта телефон сибээһэ олохтонор. Почта, медпункт, 1940 сыллааха сытан эмтэнэр койкалаах ФАП, атыы-эргиэн маҕаһына тутулан сельмаг аһыллыбыттар.

1935 сыллааха Андайбыттан Николаев Н.Н. дойдутугар учууталлыы кэлэр. Николай Николаевич техникаҕа аһара сыстаас, сэрии иннинэ бастаан салгын араальдыатын сангардыбыт киһи. 1940-1943 сылларга сэбиэдиһсэйдэбит, 1951 сыллааха нэһилиэк киинэ Кубалаахтан Хампааха көһүрдүлү үлэлээбит. Ньурбаҕа көһөн кириэн, Москваҕа тийэ биллэр производственнай үөрэхтээһини тэрийбит Саха АССР үтүөлээх учуутала.

Олох ити курдук тэтимнээхтик сайдан истэҕинэ эдээннээх сэрии саҕаланар. Бэл сэрии сылларыгар оскуола биер да күн сабыллыбатаҕа. Үөрэх бүттэ да бары холкуос үлэтигэр туруналлара. Арыый улахан оҕолор холкуосаахтары кытта хара сарсыардаттан киһээнгэ диэри тэнгэ ачык аһаҕардаах сылдьан үлэтиллэрэ. Онтон арыый кырдалара, уол, кыыс диэбэккэ, оҕус сиэттэллэрэ. Уот кураанга бурдугу аһыккатын харыстаан бааһына тула дириг хорруу хаһаллара, эбии харыйа кэрдэн, күрүнү хайаллара. Киһэ онно кыайтарбатаах аһыкканы аны иккили буолан уһун быаны чиккэчи соһон сиргэ тобоолор. Отой кырдалар чабычартаах сылдьан тохтубут бурдугу, кутуйаха хаһаһын хомуйан туттараллара. Кыһын даһаны холкуоска, фронтна төһө кыахтарынан көмөлөһөллөрө.

Сэрии бүтэн олох арыый онун булар. 1947 сыллааха Петров Г.С. "Комбайн" холкуос салалтатын кытта сүбэлэһэн, Хампааха маннайгы кылааһы аһар. Хампах ол сағаттан Чуукаар нэһилиэтин киинэ этэ. Кубалаах өрс эргийэр тумулулар кэлтэйдии биер көс тэйиччи сытара. Көс кэрингэ өрө сытар "Кыһыл сарданга" холкуос ыала суох, кыанар оҕолоро күһүн айы үөрэнэ аһаллара. Хампааха бастаан 24 оҕо үөрэммит. Эһилигэр икки төгүл элбээбит. Дьон Хампааха оскуола аһыллыбытын биһирээбиттэр. Гаврил Спиридонович 1950 сыллааха элбэхтик туруорсан, сүүрэн-көтөн саҕа типовой оскуола туттарбыт. Эһилигэр орпуг маһынан иккис кыра оскуола туттарбыт. Бэһис кылаас аһыллыбыт. Гаврил Спиридонович маннайгы дириэктэринэн аһалла. 1952 сыллааха сэттэ кылаас таах оскуола аһыллар. 1953 сыллааха Кубалаах, Андайбыт оскуолалара Хампах оскуолатыгар холбоһон Чуукаар сэттэ кылаастаах оскуола дэнэр.

1955 сылтан пришкольной учаастак, тыыннаах мундук тэриллэн өрөспүүбүлүкэ тийэ үрдүк ситиһиллэммитэ. Оскуолаҕа авиамоделизм куруһуога үлэлээбитэ. Олох олонхоҕо курдук балыксаннык сай-

дан барар. Бастагы массына, тыраахтар кэлбитигэр оҕолор, оҕонньоттор ол үлэтин-хамнаһын, тийэриин-соһорун сөбүн батыһа сылдьан көрөллөрө. Ынах, сылгы орулуу-орулуу ырааһынан куоталлара. Сэбиэскэй Сојууска маннайгы сир аргыһа, Белка, Стрелка диэн ыттар космоска көптүттэрэ. Алмаас көрдөөн күһүн айы Чуукаар үрдүнэн самолет, вертолет көтөрө. Аны рейсовый самолет, өрүс трамвайа кэлбиттэрэ. Күһүн айы биригэн-биер сонун, ситиһии. Арктикаҕа "Ленин" атомнай ледокол, Ю.А. Гагарин космоска көтүүтэ сэбиэскэй дьон өйүгэр-саһаатыгар умнуллубат кэрэ түгэни хаалларбыта, киэн туттууну үөскөтүтэ. Чахчы даһаны ол сағана дойдубут ситиһитинэн киэн туттуу, төрөөбүт дойдуга таптал аһара күүстээх этэ. Этэллэрин курдук, ол сағана уолаттар бары летчик, космонавт буолуохтарын бағараллара. Ону кытта үөрэххэ, билиигэ-көрүүгэ тардыһыы күүһүрбүтэ.

1960 сыллааха "Калинин" холкуос саҕа улахан оскуола тутар. Аны аҕыс кылаастаах оскуола буолар. Ону кытта кыра оскуола 50 миэстэлээх государственнай интернат аһыллар. Үксэ Ньурбаттан тулааһа оҕолор кэллэр. Оскуола музейа тэриллэр. Экспонат арааһынан, баайынан өрөспүүбүлүкэҕэ билиитэ. 1961 сыллааха Андайбыт оскуоланын көһөрөн аҕалан улахан үөрэтэр мастерской туттуттара. Кыраайы үөрэти киэн далааһыннамыта. Үөрэнээччилэр Сунтаарынан, Мииринэһинэн, Бүлүүнэн туруохторго сылдыллар.

Олох дьэ тупсан, ас-таҕас дэлэйэн барбыта. Күнүскү өттүгэр кыраай халлааны улахан самолеттар тырыта-хайыта суруйаллара. Кыһынгы киһэ-түүн чолбон курдук сандааран спутниктар устан аһаллара. Оччоҕо нэһилиэк дьон ону уулуссаҕа көрө тобо анһан тахсаллара, сөһөллөрө. Ону урут ыалларга тыллыы сүүрбүт оҕо герой курдук буолара.

Учууталлар нэһилиэк общественной олоһор субуотуньуктарга, кэнсиэртэргэ, спорка тэрийэччи, көбүлээчи буолаллара. Пропагандистарынан, агитсона салайааччытынан анааллара. Оскуола үөрэнээччилэр саһаан мастыыллара, кирииччэ үктүүлэрэ, сүһүгэ эбии аһыккы бэлэмнэһинигэр, окко күүскэ кытталлара. Бастыҥ пионердар "Артекка", "Орленокка" сынньаналлара. Муоһу чочуйуу, саахымат, дуобат, арааһы коллекциялаһын, тустуу күүскэ сайдыыта. Өрөспүүбүлүкэ тийэ миэстэлээһэр буолбуттара.

1965 сыллааха орто оскуола аһыллыбыта. Элбэх эдэр учуутал соһурууттан тийэ кэлбитэ. Үөрэти хаачыстыбата лаппа үрдээбитэ. Оҕолор Хорулаттан, Өгөддьөттөн, Малдыбартан кэлэн бэйэлэригэр орто оскуола аһыллар дьылы биһиэхэ үөрэм-

миттэрэ. Оскуола хамаандата туризмга өрөспүүбүлүкэ 2 төгүл миэстэлэспитэ. 1971 сыллааха оройуонга бастагы миэстэлээх муосталаах, күрүөлээх-хаһаалаах спортивнай площадка тутуллубута. 1972 сыллааха НВП предмета кирибитэ, күрэхтэһиллэргэ I миэстэттэн түспэтэхпит. 1973 сылтан сайын айы үлэтир ЛТО тэриллибитэ. Хас да сыл оройуонга бастаан, ЛУАЗ массынанан бағарадаламмыта.

1975 сыллааха улахан саҕа оскуола тутуллубута. Оскуола кабинетнай системаҕа кирибитэ. Оройуонга бастагы миэстэлээх кабинеттар тэриллибиттэрэ. Араас кэмнэргэ үлэҕэ, үөрэххэ ситиһиллэрин иһин С.М. Буденнай аатынан пионерскай дружина знамяҕа иилилэр лиэнтэнэн, комсомольскай тэрилтэ ЫБСЛКС КК выпелыһан бағарадаламмытара музейа көрдүрүүгэ тураллар. 1985 сыллааха Улуу Кыайы 40 сылыгар бүтүн Арасыйтааҕы көрүүгэ кыттан оскуола Москвадан Бочуотнай грамотанан бағарадаламмыта. 1986 сыллааха интернациональнай иитиигэ ситиһиллэрин иһин Эйэ Сэбиэскэй фондатын грамотатынан бағарадаламмыта. Оскуола уруһуйга тас омук быыстапкаларыгар тийэ кыттар.

1991 сыллааха художественнай үөрэхтээһингэ Бүтүн Союздаағы научнай-практической конференция оройуонга, ол иһигэр биһиги оскуолабытыгар ытыллыбыта. Ити сыл оскуола дириэктэре Федоров А.П., учууталлар Николаев В.Н., Олегова С.Н. Москваҕа баран ССРС Педагогическай наукаларын академиятын художественнай иити НЧИ Учуонай сэбиэтин үлэтигэр кыттан кэлбиттэрэ.

Аныгы үйэ ирдьэбинэн, сайдыы таһымынан, оройуонга промышленность сайдан эрэринэн, үөрэнээччилэри промышленноска сыһынар сылтан, 1998 сылтан оскуола политехническай хайысхаҕа үлэлэһэн туһаннаах предметтэргэ эбии чаастары көрбүтэ. Бу кэмгэ үлэлээбит оскуола администрация инниники таба тайаммыта. Биһигиттэн элбэх оҕо техникскэй лицейгэ, Дьокуускайга, Мииринэйгэ үөрэнэн, Маар ПТУ-гар идэ ылан Накыйнга, Удачнайга үлэтир. Онон биһиги оскуолабыт үөрэнээччилэр араас идэни баһылан үлэти буолалларыгар улахан сыратын ууар. Оскуола администрацията, дириэктэр Анисимова М.Ф., дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччы Прокопьева С.Н. салалталарынан оскуола педкэлэктибэ үлэни ситимнээхтик салбыыр, ситиһилээхтик тэрийэр. Кэлэктип эдэр, эрчимнээх, иитиигэ-үөрэтиигэ үрдүк ситиһиит иннибитигэр диин улахан эрэллээх.

Урут үлэлэн ааспыт учууталлары, араас кэмнэ үөрэммит үөрэнээччилэри кулун тутар 27-28 күннэригэр оскуолабыт 100 сыллаах үбүлүйүгэр ынырабыт!

Педагогическай үлэ бэтэрээнэ, музей салайааччыта Валерий КЫППЫГЫРОВ.

– Култуура –

Ньурба тыйаатырын сонуннара

Ньурбатаағы государственнай көһө сылдьар драматическай тыйаатыр айар бөлөҕө Литература сылын чэрчитинэн Уус-Алдан улууһугар гастроллаата. Уус-Алдан улууһун олохтоохторо артыыстар толорууларыгар СӨ култууратын туйгуна Р. Тартакынова туруорбут К. Коллоди "Пиноккио мүччүргэннээх сырыылары" остуоруйатын уонна СӨ искусстволарын үтүөлээх деятелэ Ю. Макаров туруорбут Суорун Омоллоон "Күкүр Уус" айымнытын көрдүлэр. Артыыс Дмитрий Слепцов салайааччылаах айар бөлөх Уус-Алдан 19 нэһилиэгэр ыалдытатта. Бу сырыыларын туһунан СӨ үтүөлээх артыыһа, "Күкүр Уус" испэктээккэ сүрүн орулу оонньуур Уус-Алдантан төрүттээх Борисов Борис Иванович манньк кэпсээтэ: "Уус-Алданга барыта 12 буолан сырыттыбыт. Ньурбаттан олунну 2 күнүгэр айаннаабыппыт уонна олунну 3 күнүгэр нэһилиэктэри кэрийэн сағалаабыппыт. Нэһилиэктэр олохтоохторо биһигини олус үчүгөйдик көрсүбүттэрэ, эдэрдэри кулуупка, сорохтор ыалларынан түһэн сырыттыбыт. Испэктээктэри көрдөрбүт таһынан Мүрү I №-дээх орто оскуолатыгар көрсүһүүлэри тэрийдибит. Алта кылаас оҕоло-

рун кытта көрсөн тыйаатырбыт, артыыс үлэтин туһунан кэпсээтибит, оҕолор элбэх ыйытыларыгар хоруйдаатыбыт. Оҕолор олус интэриһиргээбиттэрэ. Курбуһааха илин энгээр улуустарыттан инбэлииттэр, кырдыаҕастар олоһор дьэһилэригэр сылдыбыппыт, кэнсиэр көрдөрбүппүт.

Бөлөхтүт салайааччыта Дмитрий Слепцов "Уолан" гимназияҕа үөрэнэр уолаттары кытта көрсөн эмиз кэпсээтти, испэктээккэ ынгырбыта. Ньурба тыйаатырын артыыстара аҕыһа сыллаабыта "Мааппа" испэктээгинэн бу улууска сылдыбыппыт, онон Уус-Алданнар биһигини үчүгөйдик биллэрэр, куруук үөрэ көрсөллөр. Киин сиртэн чугас буолан тыйаатыр, эстрада артыыстара тийгин быспака сылдыллар эбит. Уус-Алдан нэһилиэктэрин кулууптара бары даһаны үчүгэй турруктаахтар уонна сылаастар, төһө сатанарынан хааччылыылаах гына онгостоллор эбит. Ыалдыгыттары көрсөллөрүгэр усулуобуйаны тэрийэ сатыыллар эбит.

Репертуары көрөөччүлэр сирбэтилер, кырачаан көрөөччүлэр остуоруйабытын олус сэргээтилэр, ол курдук Борофонго "Өркөн" диэн оҕо сынньалан киинигэр 190 миэстэлээх саалаҕа бап-

пакалар эбии ыскамайка туруораммыт 240 оҕо оонньообуптут. Танда, Түүлээх, Бээрийэ, Тиит Ары нэһилиэктэригэр кока-кола, чипсы курдук доруобуйа буортулаах аһыккытары атылааһыны боппуттары сэрги көрдүбүт. Улахан дьон даһаны куруук толору кэриэтэ сырыттылар. Юрий Макаров "Күкүр Ууһу" бэйэтин тупса ньыматынан туруорбутун көрөөччүлэр ылыннылар, сэргээтилэр. Онон, Уус-Алданга ситиһилээхтик гастроллаан кэлибит".

***

2011 сыллааха "Эриппэ" нуучча норуотун остуоруйатынан дипломнай үлэтин туруорбут Маргарита Васильева Ньурба тыйаатырыгар "Фиксиктар" диэн кыра кээмэйдээх оҕолору баһаартан сэрэхтээх буоларга үөрэтэр испэктээки туруорда. Сотору кэмнэн артыыстар бу испэктээги детсад, кыра кылаас оҕолоругар көрдөрөр былааннаахтар.

Маргарита 2012 сыллааха "Постановщик театризованнах представлений" идэҕэ үөрэнэн коллеһы бүтэрибэ. Кэлин парикмахер, визажист идэлэрин баһылаабыта, билигин Москваҕа 2010 сыллааха тэриллибит Дмитрий

Мышкин салайааччылаах "Эскизы в пространстве" авторскай тыйаатырга үлэтир. Бу тыйаатырга билигин 20-чэ араас куораттаран кэлбит режиссер идэлээх эдэр дьон үлэтиллэр. Үгүстэрэ Москваағы государственнай култуура уонна искусство институтун бүтэрибиттэр эбит. Бу тыйаатырга уулуссаҕа уонна сыанаҕа көрдөрүллэр испэктээктэри туруоран дьон көрүүтүгэр таһаараллар. Маргарита Васильева иккис сылдан Москваҕа олоһор. Дойдугар Ньурбаҕа кэлэ сылдьан кылагас бириэмэ иһигэр кыра эрдэбиттэн сылдьар тыйаатырыгар бэйэтин кылаатын киллэрэн барда.

***

Кулун тутар 23-27 күннэригэр Дьокуускайга өрөспүүбүлүкэ тыйаатырдарын түмэр, тыйаатырдар кэнниги сыллардаағы үлэлэрин

көрөр 8-с "Хаарыан хампа" фестивал буолаары турар. Ньурба тыйаатыра бу фестивалга икки үлэтинэн кыттыахтаах. Ол курдук, А.Е. Кулаковскай айымнытынан СӨ искусстволарын үтүөлээх деятелэ Юрий Макаров туруорбут "Сүүһүн туолбут эмээксин ырыата" испэктээк уонна СӨ култуура-тын туйгуна Розалия Тартакынова туруоруутугар К. Туйаарыскай "Быыра Баадай" олонхо номинацияларга кыттыахтара. Эдэр худоһунньук Саргылана Егорова "Быыра Баадай" олонхоҕо үлэтинэн "Бастын худоһунньук үлэтэ" номинацияҕа кирибэ. Билигин Ньурба тыйаатырын айар кэлэктибигэр "Быыра Баадай" олонхо туруоруутугар үлэ бара турар. "Хаарыан хампа" фестивал кэнниттэн артыыстар гастролга айаннаахтара.

Мария СЕМЕНОВА.